

ผลและวิจารณ์

ผล

ผลการประเมินประสิทธิภาพการจัดการพื้นที่คุ้มครองจากการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2556 ผลการประเมินสามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ด้านภัยคุกคาม ได้คะแนนทั้งหมด 58 คะแนน จากคะแนนเต็ม 162 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 35.8 และด้านการบริหารจัดการ ได้คะแนน 52 คะแนน จากคะแนนเต็ม 102 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50.9 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภัยคุกคาม

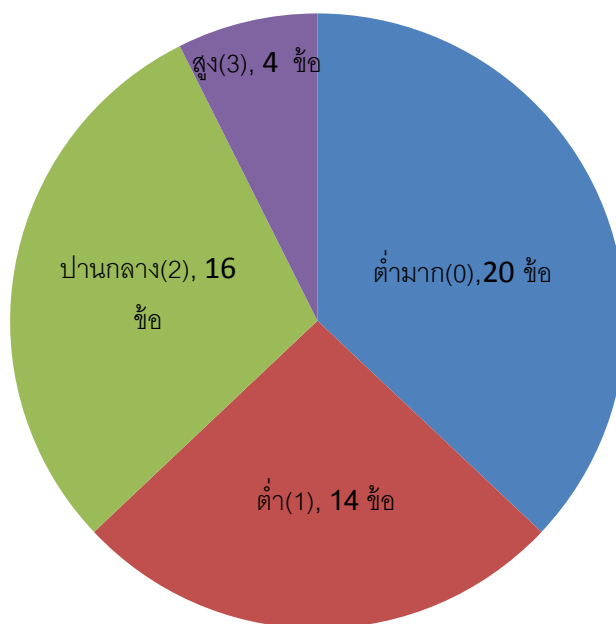
ภัยคุกคามที่มีผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติแก่งกรุงในระดับรุนแรง (3 คะแนน) โดยจัดลำดับความสำคัญตามคะแนน ได้แก่

- อันดับที่ 1 ข้อที่ 5.3 การทำไม้ ตัดไม้
- อันดับที่ 2 ข้อที่ 9 น้ำเสียจากการเกษตร เช่น น้ำปุ๋ย น้ำที่มีสารฆ่าแมลง หรือกำจัดวัชพืช
- อันดับที่ 3 ข้อที่ 10 ดินถล่ม
- อันดับที่ 4 ข้อที่ 10.4 การกัดเซาะตลิ่งแม่น้ำ โคลน ตะกอนทับถม ไหลบ่า

ภัยคุกคามที่มีผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติแก่งกรุงในระดับปานกลาง (2 คะแนน) โดยไม่มีการจัดลำดับ ได้แก่

- ข้อที่ 1.1 บ้านเรือน หรือที่อยู่อาศัย
- ข้อที่ 2.1 พื้นที่เกษตรกรรม
- ข้อที่ 5.1 ล่าสัตว์ หรือเก็บสิ่งที่สัตว์ป่าสร้างขึ้น
- ข้อที่ 5.2 การเก็บหาของป่าทุกชนิด
- ข้อที่ 6.1 กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว
- ข้อที่ 7.3b ผลกระทบจากกิจกรรมบริเวณแนวขอบป่า
- ข้อที่ 7.3c การสูญเสีย หรือไม่มีสายพันธุ์ที่สำคัญกับระบบนิเวศ
- ข้อที่ 9.1 น้ำเสียจากบ้านเรือน หรือน้ำเสียจากชุมชน
- ข้อที่ 9.1a น้ำเสียจากสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่คุ้มครองเอง
- ข้อที่ 9.4 ขยะมูลฝอยที่เกิดจากในพื้นที่และนอกพื้นที่
- ข้อที่ 9.5 ควันไฟ จากการเผาไหม้ทั้งในพื้นที่ และจากพื้นที่อื่น
- ข้อที่ 11.1 การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศเนื่องจากภูมิอากาศ
- ข้อที่ 11.2 ภัยแล้ง
- ข้อที่ 11.3 อุณหภูมิที่รุนแรง ความแปรปรวนสูง
- ข้อที่ 11.4 พายุ และน้ำท่วม

ข้อที่ 12.1 สูญเสียการสืบสานทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีปฏิบัติด้านการอนุรักษ์



ภาพที่ 3 กราฟแสดงผลการประเมินด้านภัยคุกคามอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง

การบริหารจัดการ

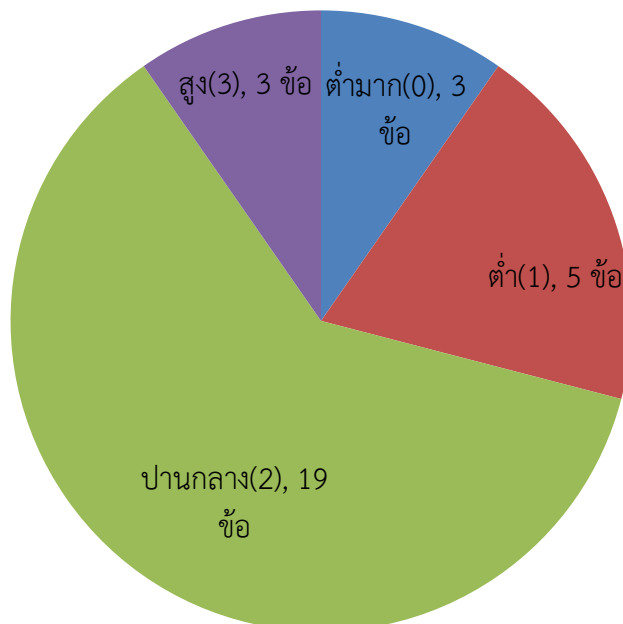
ผลการประเมินด้านการบริหารจัดการของอุทยานแห่งชาติแก่งกรุงที่ได้คะแนนต่ำมาก (0 คะแนน) ได้แก่

- ข้อที่ 23 กลุ่มชาติพันธุ์มีส่วนร่วมให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ
- ข้อที่ 25a พื้นที่คุ้มครองไม่มีกองทุนหรือกลไกทางการเงินเพื่อการอนุรักษ์
- ข้อที่ 28 ภาครัฐกิจการท่องเที่ยวไม่ได้มีการช่วยเหลือด้านอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง

ผลการประเมินด้านการบริหารจัดการของอุทยานแห่งชาติแก่งกรุงที่ได้คะแนนต่ำ (1 คะแนน) ได้แก่

- ข้อที่ 13 จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมีน้อย และไม่เพียงพอ
- ข้อที่ 17 งบประมาณที่จัดสรรไม่ตรงตามความต้องการ
- ข้อที่ 18 วัสดุครุภัณฑ์ยังไม่เพียงพอ
- ข้อที่ 26 มีการติดตามประเมินผลเฉพาะบางกิจกรรม
- ข้อที่ 27 สิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการนักท่องเที่ยวมีไม่เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว

ข้อที่ 29 มีการเก็บค่าธรรมเนียนแต่น้อยมากไม่สามารถนำมาใช้ได้



ภาพที่ 4 กราฟแสดงผลการประเมินด้านการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง

วิจารณ์

จากผลการประเมินประสิทธิภาพการจัดการพื้นที่คุ้มครองในระดับพื้นที่โดยใช้เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพการจัดการพื้นที่คุ้มครอง (Management Effectiveness Tracking Tool :METT) ในอุทยานแห่งชาติแก่งกรุงนั้น พบว่า ยังมีหลายส่วนที่มีปัญหาและต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน ทั้งด้านการลดภัยคุกคามและการปรับปรุงการบริหารจัดการ วิธีการประเมินโดยทำการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลรายละเอียดของพื้นที่ การประเมินภัยคุกคาม และการประเมินการบริหารจัดการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภัยคุกคาม

ภัยคุกคามนับว่าเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ หากภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีสูง และมีการบริหารจัดการไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรงได้ ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับพื้นที่คุ้มครองอาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดจากมนุษย์ก็ได้ การรายงานผลตามคะแนนที่ได้จากการประเมิน หากคะแนนมีค่าสูง หมายความว่า มีภัยคุกคามสูง และถ้าคะแนนมีค่าต่ำความหมายคือ ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น มีน้อย ซึ่งเป้าหมายของโครงการคือการทำให้ภัยคุกคามมีค่าน้อยลงหรือหมดไป

ในกรณีของอุทยานแห่งชาติแก่งกรุงนั้น พบว่าภัยคุกคามในระดับรุนแรง และระดับปานกลาง เกือบทุกประเด็นล้วนเกิดจากคนในชุมชน ทั้งที่อยู่ภายนอกและในแนวเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยบางชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เปรียบเสมือนไข่แดงอยู่กลางป่า ส่วนชุมชนอื่นๆ จะมีที่ตั้งคาบเกี่ยวอยู่ในบริเวณแนวเขตอุทยานฝั่งตะวันออกตลอดแนวซึ่งฝ่ายราษฎรจะอ้างว่าเข้ามายึดถือทำกินก่อนประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ ส่วนทางภาครัฐไม่สามารถแก้ปัญหาข้อพิพาทได้ทันท่วงทีปล่อยให้เกิดเป็นปัญหาคาราคาซังมาจนถึงปัจจุบัน จนมีการขยายพื้นที่ออกไปทั้งบ้านเรือนและพื้นที่เกษตรกรรมอันนำไปสู่ภัยคุกคามระดับรุนแรงต่อระบบนิเวศของพื้นที่คุ้มครอง

การบริหารจัดการ

ในส่วนที่ 3 ของเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพการจัดการพื้นที่คุ้มครอง ได้กำหนดให้มีการประเมินประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ โดยแบ่งออกเป็น ข้อ คำถามจะครอบคลุมในทุกๆด้าน อาทิ เช่น งบประมาณ กำลังเจ้าหน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ แผนการทำงาน ทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ตลอดจนจนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่นๆการประเมินประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการสามารถช่วยให้หัวหน้าพื้นที่คุ้มครอง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ทราบถึงข้อบกพร่องในการบริหารจัดการ อันนำไปสู่การแก้ไขเพื่อยกระดับให้ดีขึ้นต่อไป

สำหรับการแจงบ่งชี้คะแนนเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการดำเนินงานขั้นต่อไปของแผนโครงการในระดับพื้นที่เพื่อยกระดับคะแนนด้านการบริหารจัดการ คณะทำงานโครงการจะนำผลคะแนนที่ได้มาหาข้อบกพร่องและจัดทำแผนปฏิบัติการในระดับพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สำหรับผลคะแนนด้านการบริหารจัดการที่ได้นั้นจะตรงกันข้ามกับคะแนนภัยคุกคาม กล่าวคือคะแนนด้านการบริหารจัดการถ้ามีคะแนนสูงหมายถึงดี และถ้ามีคะแนนน้อย หมายถึงไม่ดี ดังนั้น หัวข้อใดที่ได้คะแนนน้อยจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงยกระดับคะแนนให้เพิ่มขึ้น ซึ่งทางคณะทำงานโครงการได้แบ่งหมวดหมู่ออกเป็น 4 หมวดหมู่ ดังนี้

1. ความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น

จากการประเมินพบว่า การบริหารจัดการยังไม่มีบูรณาการร่วมกันระหว่างพื้นที่คุ้มครองและหน่วยงานราชการหรือองค์กรเอกชนรอบๆพื้นที่คุ้มครองที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กองทุนหรือองค์กรเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภาครัฐกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น แต่มีการประสานงานกันในระดับตัวบุคคล หัวหน้าหน่วยงาน หรือตัวแทนองค์กร โดยมีการจัดประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาพื้นที่คุ้มครองเพื่อรับทราบการทำงานของพื้นที่คุ้มครอง แต่ผลของการประชุมแต่ละครั้งมักไม่ได้ถูกนำไปขยายผลหรือนำไปใส่ไว้ในกรอบการทำงาน หรือนโยบายการดำเนินงานของพื้นที่คุ้มครองในระยะยาว จากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในระดับที่สูงขึ้นไป เนื่องจากต้องยอมรับว่า ข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ของที่ประชุมมักจะเกินเลยอำนาจหน้าที่ และการตัดสินใจของหัวหน้าพื้นที่คุ้มครอง

2. อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการจัดสรร

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกรุงส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ โดยต้องไปประจำตามหน่วยพิทักษ์ฯ ต่างๆ จึงต้องการวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านดังกล่าวเป็นหลัก แต่งบประมาณและการจัดสรรแต่ละปี มักจะไม่ตรงกับความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน

3. แผนประจำปี แผนงบประมาณ การติดตามประเมินผล

อุทยานแห่งชาติแก่งกรุงมีรายได้จากการท่องเที่ยววันน้อยมาก จึงยากที่จะขอและได้รับจัดสรรงบประมาณบางส่วนจากเงินรายได้อุทยานแห่งชาติ ทางเดียวของแหล่งเงินทุนในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ มาจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี ซึ่งมักจะไม่ได้ตามแผน ที่ขอ ซึ่งไม่เพียงพอ แต่มักจะได้รับงบประมาณเพิ่มเติมในส่วนของโครงการพิเศษอื่นๆ เช่น โครงการปลูกและบำรุงป่า โครงการหมู่บ้านป่าไม้ โครงการศึกษาวิจัยต่างๆ เป็นต้น ซึ่งโครงการเหล่านี้จะได้รับการจัดสรรและเข้ามาดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่ได้มีผลในการเสริมสภาพคล่องทางการเงินในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติแต่อย่างใด และมักจะเป็นโครงการเหล่านี้ที่ได้รับการติดตามประเมินผล

4. เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติแก่งกรุงมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นหลายแห่งที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมด้านนันทนาการได้หลายอย่าง เช่น ลานกิจกรรมหาดปากซุน ล่องแก่งลำน้ำคลองยัน บ่อน้ำร้อนบางจำ จุดชมวิวดาหนุมาน เหมือนร้างบางหอย เป็นต้น แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง อีกทั้งไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับนักท่องเที่ยว หรืออยู่ห่างไกลเส้นทางคมนาคมไม่สะดวกในการเดินทาง ส่งผลให้ภาคธุรกิจท่องเที่ยวไม่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง จะมีการประสานงานกันก็เพียงแต่การอนุญาตเข้าออกหรือติดต่อราชการตามปกติ ส่งผลให้ไม่สามารถใช้เป็นช่องทางช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน ชุมชนรอบๆ จึงยังคงต้องหารายได้เสริมจากการพึ่งพิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่คุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็น การล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า และการตัดไม้ทำลายป่า